

آموزش طراحی های پایدار در معماری

پگاه نوری فرد^۱

چکیده

امروزه دخل و تصرف بی رویه انسان در محیط پیرامون، بحران انرژی، آلودگی های زیست محیطی و آگاهی از اینکه فعالیت های مربوط به ساخت و ساز ساختمانها نقش عمده ای در مصرف سوخت های فسیلی و تولید گاز های آلاینده دارند، معماری را با چالش بزرگی مواجه کرده است که در این راستا توجه به اهداف طراحی های زیست محیطی و بکارگیری اصول پایداری در طراحی معماری به عنوان یکی از راهکارهای موثر جهت عبور از این بحران مورد تاکید قرار می گیرد. از این روی در نوشتار حاضر نقش آموزش به عنوان شیوه ای بنیادین در توسعه اهداف طراحی های پایدار بررسی می شود و ضرورت ابداع الگوهای نوین آموزشی و تثبیت جایگاه پایداری به عنوان موضوعی علمی مورد تاکید قرار می گیرد. به این منظور ایجاد تحولی اساسی در نظام آموزش طراحی معماری مدنظر می باشد که مفاهیم و راهکارهای منطبق بر اصول زیست محیطی را در کلیه مراحل آموزش مورد تاکید قرار دهد و چارچوب مشخصی بر پایه اهداف معماری پایدار در طراحی تعریف کند. در انتها نتایج حاصل از پژوهش به این شرح می باشد: در زمینه نحوه ارائه و برنامه ریزی دروس مرتبط با گرایش پایداری، ارائه الگوهای آموزشی، مبتنی بر مراحل: آگاهی، شناخت و مهارتهای طراحی نقش عمده ای در شکل گیری نظام آموزشی بر پایه اهداف پایداری دارد که ضروری است در کلیه این مراحل، برانعطاف پذیری در ساختار آموزشی و تقسیم بندی منابع درسی، سازگار با سیستم های متفاوت آموزشی تاکید شود. علاوه بر این مورد توجه قرار دادن راهکارها و اصول پایداری به عنوان بخشی از روند طراحی و موضوعی علمی (نه تنها عاملی جهت متمایز نشان دادن طراحی و موضوعی اخلاقی) رویکردی موثر جهت پیشبرد اهداف معماری پایدار می باشد. در نهایت با توجه به کندی روند پیشرفت در زمینه طراحی های پایدار که عمده ترین علت آن، شناخت سطحی و آگاهی های محدود به منابع تئوری می باشد؛ ضروری است در تدوین برنامه آموزشی بر ترکیب دروس تئوری و کارگاهی (عملی) تاکید شود و زمینه ارتباط و تعامل مناسب میان نهادهای تحقیقاتی و مراکز آموزشی فراهم شود.

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

واژگاہ کلیدی:

پایداری، آموزش معماری پایدار، طراحی های زیست محیطی، ضوابط و معیارها، برنامه ریزی آموزشی

۱- مقدمه

"توسعه پایدار و معماری پایدار، با توجه به شعارهای اولیه شان، حفاظت از محیط زیست را با تغییر رویکرد نسبت به طبیعت مورد نظر قرار دادند ولی راه کارهای ارائه شده و آنچه امروزه در محیط ساخته شده متجلی می شود، نوعی برخورد گسسته و جدا از طبیعت است که تنها به حفظ آن جهت بهره برداری نسل های آینده توجه می کند" (مهلبنی، ۱۳۸۹، ۹۸). در واقع دهه ها از مطرح شدن مفهوم معماری پایدار که در واکنش به بحران انرژی، بروز مشکلات اقتصادی، آلودگی های زیست محیطی و تغییر رویکرد انسان نسبت به طبیعت بود، می گذرد و راهکارهای بسیاری توسط معماران برای حل بحرانهای زیست محیطی ارائه شده؛ ولی در بسیاری از موارد همچنان شاهد تعامل نامناسب معماری با طبیعت پیرامونش هستیم؛ چرا که در طراحی معماری چهارچوب مشخصی بر پایه اهداف پایداری تعریف نشده، آگاهی های زیست محیطی محدود می باشد و به تبع آن نظام آموزشی، مبتنی بر اهداف طراحی های پایدار تدوین نشده؛ با توجه به این موضوع و ضرورت ارتقاء آگاهی های زیست محیطی جامعه و تربیت نیروی متخصص در جهت بکارگیری مهارتها و تکنیکهای نوین ساخت، آیا بهتر نیست از ابزار آموزش و پژوهش جهت تحقق اهداف معماری پایدار استفاده کنیم؟ و با تدوین الگوهای مناسب آموزشی به رفع نواقص تئوریک معماری پایدار بپردازیم؟

معماری پایدار، مجموعه رویکرد های حساس به محیط می باشد که همه آنها از یک هسته مشترک برخوردارند: توجه به پیامد های زیست محیطی ناشی از محصول طراحی و تلاش در جهت کاهش اثرات سوء آن. با توجه به این تعریف می توان نتیجه گرفت آموزش معماری پایدار در حوزه های متفاوتی، با اهدافی مشخص، قابل ارزیابی و پیگیری می باشد که به طور کلی از یک طرف نحوه استفاده و نگهداری از زمین، آب، خاک و انرژی را مورد توجه قرار می دهد و از طرف دیگر بر طراحی انسانی و حوزه های اجتماعی و فرهنگی پایداری، در زمینه کسب مهارت های طراحی تاکید می کند. در این راستا پژوهش حاضر، جایگاه پایداری در نظام آموزش طراحی معماری را مورد بررسی قرار می دهد و با تاکید بر لزوم ایجاد تحولی اساسی در برنامه ریزی آموزشی، ضوابط و معیارها، به معرفی راهکارهایی، جهت تسریع روند پیشرفت در این زمینه می پردازد.